

NÄRVARANDE JUSTITIERÅD

Anita Saldén Enérus, Per Classon och Mats Anderson

FÖREDRAGANDE

Justitiesekreteraren Anna Malmström

PROTOKOLLFÖRARE

Justitierådet Mats Anderson

KLAGANDELänsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg**MOTPART**Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar, 857206-5269
c/o Katja Häggmalm
Kruniusvägen 2
427 36 Billdal**ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE**

Kammarrätten i Göteborgs dom den 4 oktober 2018 i mål nr 781-18

SAKEN

Ändring av stiftelses stadgar; fråga om prövningstillstånd

Målet föredras.

Högsta förvaltningsdomstolen meddelar prövningstillstånd.

Den fråga i målet som har lett till att Högsta förvaltningsdomstolen meddelat

prövningstillstånd gäller giltigheten av ändringsförbehåll i stadgar för s.k. äldre stiftelse.

Lagrum: 10 § lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen (1994:1220)

Mats Anderson

Uppvisat och lämnat för expediering 2019-02-19

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

MOTPART

Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar, 857206-5269
c/o Katja Häggmalm
Kruniusvägen 2
427 36 Billdal

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 30 januari 2018 i mål
nr 12126-17, se bilaga A

SAKEN

Ändring av stiftelses stadgar

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer länsstyrelsens beslut. Länsstyrelsen anför följande. Ändringsbestämmelsen i § 8 i stadgarna för Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar är både generell och godtycklig. En sådan ändringsbestämmelse har enligt äldre rätt betraktats som ogiltig i sin helhet eftersom ändamålet inte är undantaget. Styrelsen har därför inte haft rätt att på egen hand med stöd av förbehållet ändra styrelsens sammansättning eller hur revisorer utses. En sådan väsentlig stadgeändring kräver tillstånd från

Kammarkollegiet. Ett generellt och godtyckligt ändringsförbehåll ska tolkas restriktivt vad gäller väsentliga ändringar.

Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar anser att överklagandet ska avslås och anför följande. Ändringen av stadgarna gjordes före införandet av stiftelselagen och innebär vare sig någon ändring av stiftelsens ändamål eller ett upplösande av stiftelseförordnandet. Den har stadfästs av Svenska Scoutförbundet som stiftelsen var och fortfarande är under överinseende hos.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Vad målet gäller

Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar bildades den 25 februari 1991 varvid också dess ursprungliga stadgar antogs. Med stöd av ändringsförbehåll i stiftelsens stadgar gjorde stiftelsens styrelse, den 16 januari 1992, vissa ändringar i stadgarna avseende styrelsens sammansättning och hur revisorer utses. Helt i enlighet med vad som därefter anges i stadgarna utsågs under 2017 medlemmar av stiftelsens styrelse samt revisorer.

Den fråga kammarrätten har att ta ställning till är om det funnits fog för länsstyrelsens beslut att förordna om styrelse och revisorer i stiftelsen eller om dessa varit tillsatta i behörig ordningen genom stiftelsens eget beslut. En förutsättning är att styrelsen hade rätt att 1992 genomföra de aktuella ändringarna i stadgarna.

Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar bildades före ikraftträdandet av stiftelselagen varför giltigheten av ändringsförbehållet i de ursprungliga stadgarna ska bedömas enligt äldre rätt (10 § lag [1994:1221] om införande av stiftelselagen).

Rättslig reglering

I förarbetena till stiftelselagen angavs att den ordning som gällde före lagens ikraftträdande gav stiftaren möjlighet att kunna förbehålla sig själv eller någon annan rätt att besluta om att ändra eller upphäva föreskrifter i förordnandet. För att ett sådant ändringsförbehåll som avser stiftelsens ändamålsföreskrifter ska vara giltigt ansågs det dock, enligt förarbetena, vara ett krav att rätten att ändra m.m. gjorts beroende av att en viss händelse inträffar som den beslutsberättigade inte kan råda över (prop. 1993/94:9 s. 44 och 83 f).

Regeringen har i beslut den 7 januari 1999 (dnr U98/2516/F) uttalat sig om förutsättningarna för ett äldre ändringsförbehålls giltighet. Regeringen gör där bedömningen att en bestämmelse som medger ändring också av en stiftelses ändamål, utan att rätten att ändra stadgarna har gjorts beroende av någon yttre händelse, skulle ha varit ogiltig i sin helhet enligt äldre rätt.

Kammarrättens bedömning

Av förarbetena till stiftelselagen framgår att den ordning som gällde före lagens ikraftträdande gav stiftaren möjlighet att kunna förbehålla sig själv eller någon annan rätt att besluta om att ändra eller upphäva föreskrifter i förordnandet. För att ett ändringsförbehåll skulle godtas enligt äldre rätt krävdes att det inte var ett godtyckligt förbehåll. Ett förbehåll fick inte innebära att stiftelsens ändamål när som helst kunde ändras till något helt annat (jfr Hessler, Om stiftelser, 1952, s 498).

Den i målet aktuella ändringen av stadgarna, som avser hur styrelsen utses, har gjorts med stöd av stadgans 8 § som lyder ”Ändring av stadgar fordrar samstämmigt beslut av styrelsen för stiftelsen. Sådan ändring prövas och stadfästes av Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse”.

Frågan är om detta förbehåll är så allmänt hållet att det i sin helhet ska anses vara utan rättslig verkan eller om det med stöd av bestämmelsen ska vara möjligt att vidta vissa förändringar som har sin grund i förordnandet.

Förbehållet är till sin lydelse visserligen inte beroende av någon yttre händelse och det får anses omfatta ändringar av stiftelsens ändamål. Ändringar i stadgarna ska dock godkännas av Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse. Framhållas i sammanhanget bör även att stiftelsen enligt stadgarna står under överinseende av Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse och att förbundet på lämpligt sätt ska vaka över att stiftelsen upprätthålles.

Mot bakgrund av det nu sagda anser kammarrätten att det kan ifrågasättas om ändringsförbehållet kan uppfattas som godtyckligt i den meningen att stiftelsens ändamål när som helst kan komma att ändras från sjöscoutverksamhet till något helt annat.

Oavsett hur det förhåller sig därmed anser kammarrätten att det måste vägas in att den ändring som är uppe till prövning här inte är en ändring av ändamålet utan en ändring av stadgarnas bestämmelser om hur styrelse ska utses.

Enligt äldre stiftelserätt fanns det inget hinder mot ändringsförbehåll som gav en styrelse möjlighet att när som helst ändra stadgarnas bestämmelser om hur styrelsen ska utses (jfr Hessler, Om stiftelser, 1952, s 498). Det ändringsförbehåll som finns i stadgarna för Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar kan därför inte anses ogiltigt i förhållande till den ändring av stadgarna som stiftelsen beslutade om 1992. Det finns därmed inte anledning att underkänna förbehållet i sin helhet. En bedömning av vad ändringen inneburit och syftat till bör istället göras. Med hänsyn till att den ändring som gjorts främst varit av organisatorisk art, då några ledamöter från den tidigare föräldraföreningen inte kunnat utses, bör ändringen godtas

inom ramen för förbehållet. Denna ändring har då med giltig verkan kunnat göras av stiftelsen. Detta innebär att styrelsen varit behörigt tillsatt varför länsstyrelsen saknat fog för sitt beslut. Kammarrätten anser därför att överklagandet ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Petter Classon

Viktoria Sjögren Samuelsson

Noah Tunbjer

Referent

Adjungerade ledamoten Noah Tunbjers skiljaktiga mening

Det aktuella förbehållet i Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdars stadgar är allmänt hållet. Några ändamålsföreskrifter har inte undantagits från ändringsrätten. Ändringsförbehållet knyter inte heller ändringsmöjligheten till inträffandet av någon särskild omständighet utan ger enligt sin ordalydelse en oinskränkt möjlighet att ändra i stiftelsens stadgar. Det förhållandet att Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse har visst överinseende avseende såväl stadgeändringar som gällande stiftelsen i övrigt saknar enligt min bedömning betydelse. Därmed anser jag också att ändringsförbehållet ska betraktas som godtyckligt.

Regeringen ger, i tidigare nämnda beslut, uttryck för att ett ändringsförbehålls utformning, och inte nödvändigtvis vilka specifika

ändringar som görs med stöd av detsamma, är avgörande för bedömningen av om ändringar av en stiftelses stadgar kan göras. Denna tolkning får även anses vinna stöd av vad Hessler (s. 499) anför om att frågan om ändringsförbehålls giltighet kan tänkas vara beroende av att detta inte är att uppfatta som godtyckligt. Något som ger anledning att nu tillämpa andra kriterier för bedömningen av ett äldre ändringsförbehålls giltighet har, som jag ser det, inte framkommit.

Enligt min bedömning är därför det aktuella ändringsförbehållet i sin helhet ogiltigt vid en tillämpning av äldre rätt. Styrelsen i Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar har därmed inte haft rätt att på egen hand genomföra de ändringar av stadgarna med stöd av vilka styrelse och revisorer senare utsetts. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har således haft fog för beslutet att förordna om ny styrelse och revisorer i stiftelsen.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 1

DOM
2018-01-30
Meddelad i GöteborgMål nr
12126-17**KLAGANDE**Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar, 857206-5269
c/o Katja Häggmalm
Kruniusvägen 2
427 36 Billdal**MOTPART**Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Länsstyrelsens beslut 29 september 2017, diariernr 206-4-2016

SAKEN

Stiftelselagen, förkortad SL

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så sätt att den styrelse som stiftelsen valt ska anses tillsatt i behörig ordning och styrelsen ska därigenom också ska anses ha varit beslutsför vid tillsättande av stiftelsens revisorer.

Dok.Id 510216

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västra Götalands län utövar tillsynen över Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar. I samband med tillsynen under 2017 beslutade länsstyrelsen den 29 september 2017 dels att registrera stiftelsen som näringsdrivande men också att förordna styrelse och revisorer i stiftelsen, då länsstyrelsen inte ansett att dessa var tillsatta i behörig ordning. Det är länsstyrelsens förordnande av styrelse och revisorer som överklagats.

Grunden för förordnandet av styrelse och revisorer bottnar i en ändring av stadgarna som stiftelsen företog under tidigt 1990-tal. Ändringarna utfördes med stöd i stadgarnas 8 §. Av stadgarnas 8 § framgår att; ”Ändring av stadgar fordrar samstämmigt beslut av styrelsen för stiftelsen. Sådan ändring prövas och stadfästes av Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse”. Ändringarna företogs också helt i enlighet med 8 §.

Vare sig tillsynsmyndigheten eller kammarkollegiet har godkänt de aktuella ändringarna varför tillsynsmyndigheten ansett ändringarna ha skett obehörigen och att de därmed inte är giltiga. Grunden till tillsynsmyndighetens inställning är att den 8 § som finns intagen i stadgarna ansetts vara allt för generellt hållen då den till sin ordalydelse även tillåter ändring av stiftelsens ändamål. Tillsynsmyndigheten har framhållit att denna typ av allmänt hållna regleringar i stiftelsestadgar i praxis enbart ansetts utgöra beslutförhetsregler och inte uppfyller kravet på ett giltigt ändringsförbehåll.

Med anledning av detta har tillsynsmyndigheten inte ansett styrelsen och revisorerna vara behörigen tillsatta, varför länsstyrelsen i enlighet med 9 kap. 7§ SL den 29 september 2017 beslutat att tillsätta styrelse i stiftelsen, detta i syfte för att styrelsen ska vara beslutsför och kunna ansöka om ändringarna hos Kammarkollegiet. Revisorer har också tillsatts.

YRKANDEN M.M.

Stiftelsen Askims Sjöscoutgårdar yrkar att länsstyrelsens beslut ska ändras på så sätt att den styrelse som valts av föreningen ska anses vara tillsatt i behörig ordning och att styrelsen därmed ska vara beslutsför och att revisorerna ska vara tillsatta i behörig ordning.

Länsstyrelsen ändrar inte sitt beslut och tillägger följande. Eftersom stadgarna inte ändrats i behörig ordning, gäller tillsättande av styrelse i enlighet med stadgarna från den 25 februari 1991. Då styrelsen inte är tillsatt i enlighet med dessa stadgar har styrelsen inte tillsatts i behörig ordning och är därmed inte beslutsför utan ingripande från länsstyrelsen.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**Frågan i målet**

Förvaltningsrätten har haft att ta ställning till om styrelse och revisorer varit tillsatt i behörig ordning. För att svara på den frågan måste först ändringsförbehållets giltighet bedömas. Därtill behöver också en bedömning göras kring vilka ändringar som, om förbehållet bedöms vara giltigt, omfattas av förbehållet.

Förvaltningsrättens bedömning*Ändringsförbehåll och stiftelselagen*

För att ett ändringsförbehåll ska vara giltigt krävs sedan införandet av SL att det av ändringsförbehållet uttryckligen framgår att det inte krävs tillstånd för att få företa de ändringar som omfattas av förbehållet (Prop. 1993/94:9 s. 180 ff.). Detta har i praktiken kommit att tolkats som att förbehåll i avsaknad av sådana uttryckliga bestämmelser enbart utgör beslutförhetsregler, vilka enbart anger vad som krävs för att ett styrelsebeslut om ändring ska kunna röstas igenom men att frågan ändå måste prövas av behörig till-

ståndsmyndighet (jfr. KR i Gbg dom den 18 juni 2013 i mål nr 1719-13 och KR i Sthlm dom den 18 juni 2013 i mål nr 1719-13). Dessa båda avgöranden på vilka länsstyrelsen vilar sin bedömning avser stiftelser bildade efter införandet av SL och som därigenom i sin helhet lyder under SL:s regelverk. För stiftelser bildade innan SL:s ikraftträdande finns övergångsbestämmelser vilka påverkar tolkningen av förbehåll av aktuellt slag (10 § lag om införande av stiftelselagen (införandelagen), prop. 1993/94:9 s. 181).

Av 10 § införandelagen framgår att ett förbehåll gällande stiftelse bildad innan ikraftträdandet av SL ska ha samma giltighet som enligt äldre rätt. Den aktuella bestämmelsen tar sikte på just bestämmelser som innebär att någon får ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en av stiftaren meddelad föreskrift avseende stiftelsen.

Aktuell stiftelse bildades innan ikraftträdandet av SL och de aktuella ändringarna företogs dessutom innan SL infördes. En förändring som företogs innan införandet av SL ska därför bedömas enligt äldre rätt.

Frågan är då vilka krav som uppställs på ändringsförbehåll enligt äldre rätt.

Ändringsförbehåll och äldre rätt

Stiftaren kunde enligt äldre rätt förbehålla vem som helst rätt att ändra i förordnandet (eller för den delen stadgarna). Ändringsrätten kunde även omfatta ändamålsföreskrifterna (Henning Isoz, Stiftelselagen - En kommentar s. 172, nedan Isoz). Även enligt äldre rätt uppställdes dock vissa krav på förbehåll av aktuellt slag. Ändringsförbehållen godtogs inte i den mån de var godtyckliga. Med ”godtyckligt” avses i detta sammanhang att de inte fick innebära en rätt för någon att när som helst helt fritt ändra stiftelsens ändamål till annat än det ursprungligen fastställda eller att förordnandet helt fritt skulle kunna komma att återkallas. Ändringsförbehåll avseende andra bestämmelser än sådana som gällde ändamålet eller återkallande av förord-

nandet ansågs dock vara tillåtna även om förbehållen innebar att ändring kunde företas tillsynes helt förutsättningslöst (Henrik Hessler, Om Stiftelser s. 355 f. och 498 f, nedan Hessler).

Den rådande inställningen var också att det även var fullt möjligt att stiftaren kunde överlåta utformningen av stiftelsens organisation på styrelse eller förvaltare, det ansågs därför inte föreligga problem att i förbehåll även låta dessa organ ändra föreskrifter av liknande art (Hessler s. 364, 498).

Det går att konstatera att möjligheten till ändringsförbehåll enligt äldre rätt var mer vidsträckt än vad som idag gäller enligt SL. Som regel godtogs ändringar med stöd av förbehåll under äldre rätt, under förutsättning att det inte handlade om godtyckliga ändringar av ändamålet och/eller återkallelse av stiftelseförordnandet.

Det aktuella förbehållets giltighet

Det nu aktuella förbehållet i Stiftelsen Askims sjöscoutgårdars stadgar är allmänt hållet på så sätt att det enligt sin lydelse öppnar upp för i princip samtliga ändringar i stadgarna/förordnandet.

”Ändring av stadgar fordrar samstämmigt beslut av styrelsen för stiftelsen. Sådan ändring prövas och stadfästes av Svenska Scoutförbundets förbundsstyrelse.”

Utformningen av det aktuella förbehållet är dock inte på något sätt ovanligt förekommande, tvärt om var det förr vanligt förekommande att det i förordnande och stadgar förekom förbehåll som till sin lydelse ger en formellt sett obegränsad rätt att företa ändringar, där det för vissa fall enbart föreskrivs en viss kvalificerad form för att genomföra förändringar (Hessler s. 499 not 75).

Ett ogiltigförklarande av en förbehållsbestämmelse i sin helhet stämmer inte heller överens med den inom stiftelserätten allmänt vedertagna principen om att stiftarens vilja så långt möjligt är ska följas. Även regeringens uttalanden i prop. 2008/09:84 s. 58-59, där det understryks att stiftarens intentioner med ändringsförbehåll ska respekteras, talar för att det som regel saknas anledning att helt ogiltigförklara allmänt hållna förbehåll.

Någon rätt att helt godtyckligt ändra en stiftelses ändamål utan krav på permutation torde som konstaterats inte heller förelegat enligt äldre rätt. Däremot har allmänt hållna förbehåll varit vanligt förekommande, användandet av allmänna förbehåll tyder på att något totalt och generellt ogiltigförklarande av sådana förbehåll inte varit för handen. Det framstår snarare som den allmänna tolkningen varit att godtyckliga ändringar av ändamål eller stiftelsens upphörande inte ansetts gå att förbehålla kommande förvaltare genom liknande förutsättningslösa förbehåll, ändringar som inte ansetts möjliga utan permutation.

Sammanfattande slutsats

Förvaltningsrätten anser att stiftarens intention med förbehållet varit att ge stiftelsens kommande ledning en långtgående möjlighet att i framtiden anpassa och förändra stadgar och förordnande om detta skulle komma vara önskvärt.

Det aktuella förbehållets giltighet ska bedömas utifrån äldre rätt enligt vilken det förelåg näst intill obegränsade möjligheter för stiftaren att föra in långtgående ändringsförbehåll i förordnanden och stadgar, i princip vem som helst kunde ges rätten att förfoga över dessa ändringar. Det saknas därför skäl att ogiltigförklara förbehållet i sin helhet.

De företagna ändringarna omfattas av förbehållet med hänsyn till dess utformning. Då ändringarna inte avser stiftelsens ändamål eller ett upplösande

av förordnandet utan enbart organisatoriska förändringar saknas också skäl att anse att ändringarna kräver tillstånd från kammarkollegiet eller tillsynsmyndigheten, vid en bedömning utifrån äldre rätt.

Då förbehållet konstaterats vara giltigt och även omfattar företagna ändringar, medför det också en rätt för styrelsen att företa stadgeändringar utifrån det tillvägagångssätt som föreskrivs i stadgarnas 8 §. Den aktuella stadgeändringen som stiftelsen företagit under 1991 ska därför anses vara behörig och korrekt genomförd. Styrelsen har därmed varit behörig och tillsatt i enlighet med stadgarna, varför tillsynsmyndigheten saknat grund för sitt beslut att tillsätta styrelse och revisorer i stiftelsen, på grundval av att de inte tillsatts i enlighet med stadgarna.

Överklagandet ska därför bifallas. Förvaltningsrätten överlåter på Länsstyrelsen i Västra Götalands län att vidta nödvändiga åtgärder.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B)

Kristina Jarnevall

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Roland Flyckt, Kenneth Carlsson och Jessica Loftbring deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Mattias Rondolph.